

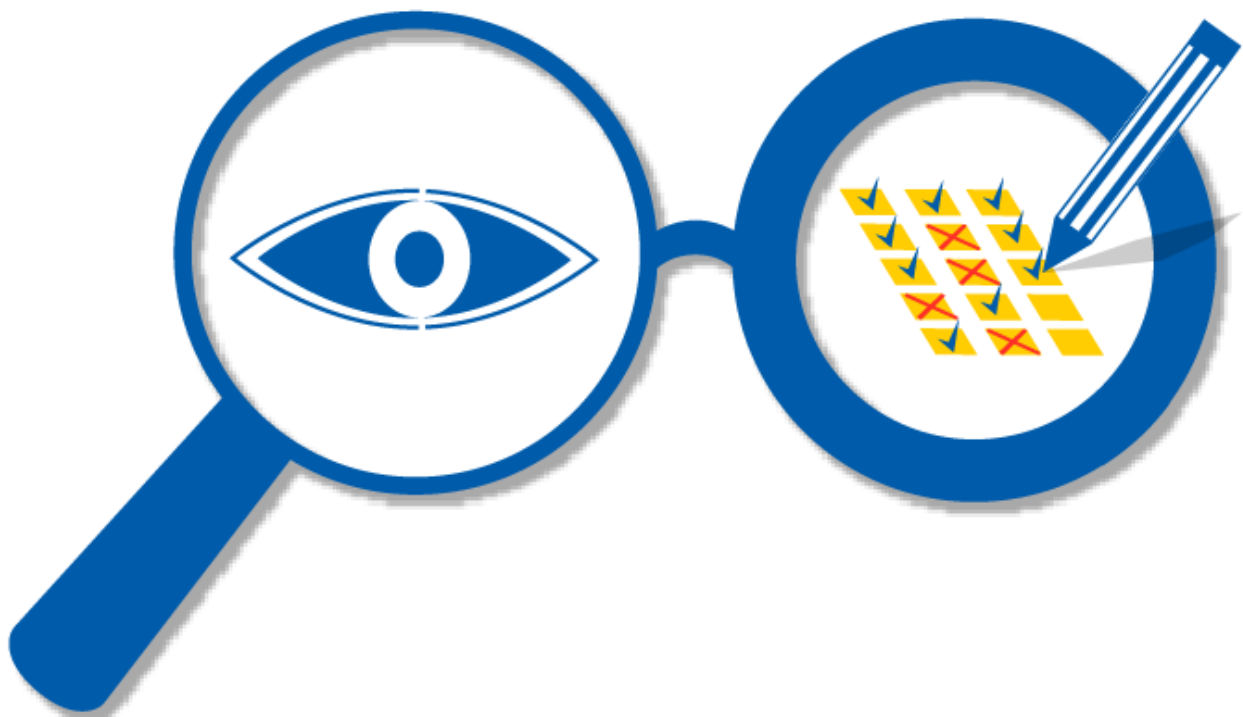

የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፑብሊክ
የጤና ጥበቃ ሚኒስቴር

2009 ዓ.ም

የተሳታፊ ማንዋል ጠቅላይ አምስት

ክትትልና ምዘና

ጥቅል 5: ክትትልና ምዘና

ማውጫ

መግቢያ.....	2
5.1 የክፍለ ጊዜው አላማዎች.....	2
5.2 የቃላት ፍቺዎች.....	2
5.3 የክትትልና የምዘና አላማ.....	3
5.3.1 በድህረ-ጥቃት እንክብካቤ ወቅት ክትትል የሚደረገውና የሚመዘነው ምንድነው?.....	3
የጥቅል 5 ማጠቃለያ.....	5
የተሳታፊዎች ግለምዘና.....	5
ማጠቃለያዎች.....	6

መግቢያ

የጤናውን ስርአት ተግባራት ስርአት-ዎታን መሰረት ካደረገ ጥቃት/ከወሲባዊ ጥቃት ተጎጂዎች ህክምናዊ አስተዳደር ጋር በተያያዘ እንዴት ለውጥ እያመጣ እንደሆነ ለመረዳትና ለማየት ተግባራቱን መከታተልና መመዘን አስፈላጊ ነው።

ከዚህም በላይ እነዚህን ተግባራት መከታተልና መመዘን እንደዚህ አይነት ጥቃት ለደረሰባቸው ወገኖች የሚደረገውን ህክምናዊ አስተዳደር

ጥራት ለማስጠበቅ ወይም ለማሻሻል አስተዋፅኦ የሚያበረክት ሲሆን ፍላጎታቸውን የተሻለ ለመገምገምና የአቅም/የእውቀት-ክፍተቶችን ለመለየትና ለመድፈንም ያግዛል።

5.1 የክፍለ ጊዜው አላማዎች

ይህ ክፍለ ጊዜ ሲጠናቀቅ ተሳታፊዎች የሚከተሉትን ነገሮች ማድረግ ይችላሉ ተብሎ ይጠበቃል፡-

- የድህረ-ወሲባዊ ጥቃት እንክብካቤ ክትትልና ምዘና አላማዎችን መግለፅ
- በክትትል እና በምዘና መካከል ያለውን ልዩነት መግለፅ
- ድህረ-ወሲባዊ ጥቃት እንክብካቤን ለመከታተል የሚያገለግሉ አመላካቾችን መዘርዘር
- ድህረ-ወሲባዊ ጥቃት እንክብካቤን የተመለከተ መዝገብ መጠቀምና ሪፖርት ማዘጋጀት

ቁልፍ ክህሎቶች፡-

ግንዛቤ፡-

- የድህረ-ወሲባዊ ጥቃት እንክብካቤ ክትትልና ምዘና አላማና እሴትን መግለፅ

ክህሎት፡-

- አመላካቾችን ተጠቅሞ ሪፖርት ማዘጋጀት
- መዝገብ መጠቀምና ድህረ-ወሲባዊ ጥቃት እንክብካቤን የተመለከተ ሪፖርት ማዘጋጀት

5.2 የቃላት ፍቺዎች

የጤናው ስርአት ስርአት-ዎታን መሰረት ያደረገ ጥቃትን ለማስወገድ የሚያከናውናቸውን ተግባራት ጥራት ለማስጠበቅና ለማሻሻል እንዲሁም እነዚህ ተግባራት የታቀዱትን አላማዎች ወይም ግቦች ማሳካት አለማሳካታቸውን ለመረዳት ክትትልና ምዘና ጠቃሚታ አለው።

ክትትል ማለት በትግበራ ሂደት ወቅት ስኬቶችን በቋሚነት የመገምገም ተግባር ነው።

ምዘና በተወሰነ ጊዜ፣ ሁሉን አቀፍና ስርአታዊ በሆነ መንገድ የአንድን ፕሮግራም ለውጥ እቅዱን፣ ትግበራውንና ውጤቶቹን ጨምሮ የሚካሄድ ግምገማ ነው ።

አመላካች፡ ይህ መገለጫ ውስን፣ የሚታይና የሚለካ ባህሪ ሲሆን አንድ ፕሮግራም ለውጦቹን በማሳካት ሂደት ላይ መሆኑን ለማሳየት ያገለግላል።

መነሻ ጥናት፡ የአንድን ፕሮግራም ከመጀመሩ በፊት የነበረውን የበሽታ ስርጭት መጠን፣ ባህሪ ወይም የክትትል ጥራት የሚያሳይ ነው። ይህ የትኛው ጉዞ ወይም ለውጥ መለካት እንደሚችል ማነፃፀሪያ ይሰጣል።

መለኪያዎች/አስታንዳርዶች፡ ተቀባይነት ያለው ዝቅተኛ የአፈፃፀም ደረጃን ይገልጻሉ። አብዛኛውን ጊዜ በሀገራዊ ወይም በአለም አቀፍ ፖሊሲዎች ወይም ህጎች ላይ የሚመሰረት ሲሆን በሌሎች መስኮች የተመዘገቡ ተቀባይነት ያገኙ ምርጫ ተሞክሮዎችን አፈፃፀም መነሻ ያደርጋል።

አላማዎች፡ አንድ ተቋም በተወሰነ የጊዜ ገደብ ውስጥ ለማሳካት ተስፋ የሚያደርገውን የለውጥ ወይም የአፈፃፀም ደረጃ ይገልጻሉ።

የአመላካች አይነቶች

ግብአት/Inputs: ውጤቶችን ለማምረትና ለመስጠት አስተዋፅኦ ያደረጉ ሀብቶችና ጉልበቶች/ሀይሎች አጠቃላይ ድምር ነው።

እነዚህ መሰረታዊ ግብአቶች የሚባሉትን የሰው ሀይል፣ ገንዘብ፣ ቁሳቁሶችና ጊዜ ጭምር ያካትታሉ። ግብአቶች ስራን ለማከናወን የምንጠቀማቸው ነገሮች ናቸው።

ሂደቶች/ተግባራት/Processes/activities: የፕሮግራም ውጤቶችን ለማስገኘት የሚያስፈልጉ የሰውና የፋይናንስ ግብአቶችን የሚጠቀሙ ወይም ከእነዚህ ጋር የተቆራኙ ሂደቶች ወይም ተግባራት ናቸው። ተግባራት ማለት የምንፈፅማቸው ስራዎች ናቸው።

ውጤቶች/Outputs: የባለሙያ ወይም የጤና ተቋም የአገልግሎት ተግባራት ቀጥተኛ ውጤቶች ሲሆኑ አብዛኛውን ጊዜ በአገልግሎት መለኪያ ይገለጻሉ፤ ለምሳሌ ታካሚ በሆስፒታል ውስጥ የቆየባቸው ቀናት፣ የተመላላሽ ጉብኝቶች፣ የተሰሩ የላብራቶሪ ምርመራዎች ወዘተ። ውጤት የሚባለው ያስገኘው ወይም የሰጠው ነገር ነው።

ለውጦች/Outcomes: የተለዩ ውጤቶች በመሳካታቸው ምክንያት በተለዩ ተጠቃሚዎች ላይ የታዩ ለውጦች ናቸው። ለውጦች በእቅድ ላይ ከሰፈሩ የተቋማት እስትራቴጂያዊ ግቦችና አላማዎች ጋር የተዛመዱ መሆን አለባቸው። ለውጦች ማለት ለማሳካት የተመኘናቸው ነገሮች ናቸው።

በጎ ተፅእኖ/Impact: የታዩ ለውጦችን በማሳካት የተገኙ ውጤቶች ሲሆኑ ለምሳሌ የጤና ሁኔታ ለውጦች ወይም የማህበረሰብ/የህዝብ የበሽታ ጫና ሊሆን ይችላል። በጎ ተፅእኖዎች የሚባሉት ለመለወጥ ያለምናቸው ነገሮች ናቸው።

5.3 የክትትልና የምዘና አላማ

የክትትልና የምዘና አላማ፡-

- የአንድን ፕሮግራም፣ አገልግሎት ወይም ተግባር የአፈፃፀም እርምጃዎች በተመለከተ መረጃ ለመስጠት። እነዚህ መረጃዎች ፕሮግራሙ ላይ ለውጥ እንዲደረግ ሊያስገድዱ ይችላሉ።
- ለባለድርሻ አካላት አላማዎችን ግልፅ ለማድረግና ተጠያቂነትን ለማሻሻል ለምሳሌ ለሊጋሾች፣ ለማህበረሰቡ ወይም ለመንግስት ባለስልጣናት።

5.3.1 በድህረ-ጥቃት እንክብካቤ ወቅት ክትትል የሚደረገውና የሚመዘነው ምንድነው?

የድህረ-ጥቃት እንክብካቤ አገልግሎት መስጠት ወሲባዊ ጥቃት ሊያስከትላቸው የሚችሉ አካላዊ፣ አእምሯዊና ማህበራዊ ተፅእኖዎችን ለመቀነስ አንድ እርምጃ ነው። ስለዚህም መሳካት የሚገባቸው የተወሰኑ አላማዎች ወይም ግቦች ያሉ ሲሆን ከእነዚህም ውስጥ፡-

በሁሉም ያታዩ ጥቃት በሚፈፀምባቸው አካባቢዎች መሰጠት የሚገባቸው አገልግሎቶች፡-

- ሁሉም ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች የኤች.አይ.ቪ ምክርና ምርመራ አገልግሎት ማግኘት
- ሁሉም የሚገባቸው ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ድህረ-ለኤች.አይ.ቪ መጋለጥ ፕሮፍላክሲስ አሟልተው መውሰድ
- ሁሉም ኤች.አይ.ቪ ፖዘቲቭ የሆኑ ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች መሰረታዊ ኤች.አይ.ቪ እንክብካቤ ማግኘት
- ያልታቀደ እርግዝናን ለመከላከል የሚገባቸው ሁሉም ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ድንገተኛ እርግዝና መከላከያ መውሰድ አለባቸው
- ሁሉም ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች የክትትል እንክብካቤ ማግኘት አለባቸው
- ሁሉም ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች የአባልዘር ህክምና የግድ ማግኘት አለባቸው
- ሁሉም የጤና እንክብካቤ የሚሰጡ ባለሙያዎች ወሲባዊ ጥቃት የደረሰባቸውን ሰዎች መረጃ ቅፅ መሙላት መቻል አለባቸው

- ሁሉም የጤና እንክብካቤ የሚሰጡ ባለሙያዎች ወሲባዊ ጥቃት የደረሰባቸውን ሰዎች ሙሉ ግምገማ በማካሄድ ረገድ ብቁ መሆን አለባቸው
- ወሲባዊ ጥቃት ለደረሰባቸው ሰዎች እንክብካቤ የሚሰጡ የጤና ባለሙያዎች ችሎት ፊት ማስረጃ ማቅረብ መቻል አለባቸው
- ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ባገኙት አገልግሎቶች መርካት አለባቸው

እነዚህ አላማዎች በሆነ የጊዜ ገደብ ውስጥ መሳካታቸውን ለማወቅ በሆነ መንገድ መለካትና ወደ አመላካቾች መቀየር አለባቸው።

ናሙና አመላካቾች (በጾታና በእድሜ የተከፈሉ) እና የመረጃ ምንጫቸው

የአመላካች ፍቺ	የመረጃ ምንጭ
ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች አገልግሎት የሚሰጡ ተቋማት ብዛት	ወረዳ/ጤና ተቋም መረጃ
ድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት እንክብካቤ የሚሰጡ የሰለጠኑ ባለሙያዎች ብዛት	ጤና ተቋም መረጃ
በተወሰነ የጊዜ ገደብ ውስጥ የታዩ ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ብዛት (በጾታና በእድሜ ተከፈሎ)	የድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የህክምና መዝገብ
በመጀመሪያ ጉብኝት ወቅት የኤች.አይ.ቪ ምርመራ ያደረጉ ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ብዛት	የድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የህክምና መዝገብ
ኤች.አይ.ቪ ፖዘቲቭ የሆኑ ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ብዛት	የድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የህክምና መዝገብ
ድህረ- ለኤች.አይ.ቪ መጋለጥ ፕሮፍላክሲስ የወሰዱ ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ብዛት	የድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የህክምና መዝገብ
ድህረ-ለኤች.አይ.ቪ መጋለጥ ፕሮፍላክሲስ ህክምና አሟልተው የጨረሱ ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ብዛት	የድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የህክምና መዝገብ
በቅድሚያ ሲመረመሩ ኤች.አይ.ቪ ነገቱብ የነበሩና ከ12 ሳምንታት በኋላ ሲመረመሩ ደግሞ ኤች.አይ.ቪ ፖዘቲቭ የሆኑ ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ብዛት	የድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የህክምና መዝገብ
ድንገተኛ የእርግዝና መከላከያ የወሰዱ ጥቃት የደረሰባቸው ሴቶች ብዛት	የድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የህክምና መዝገብ
ድንገተኛ የእርግዝና መከላከያ ወስደውም ያረገዙ ጥቃት የደረሰባቸው ሴቶች ብዛት	የድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የህክምና መዝገብ
በመጀመሪያው የክትትል ቀጠሮ የተገኙ ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ብዛት	የድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የህክምና መዝገብ
የአባላዘር ህክምና ያገኙ ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ብዛት	የድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የህክምና መዝገብ
ለስነልቦናዊ/ስሜታዊ የምክክር አገልግሎትና ድጋፍ ወደ ስነ-አእምሮ ክሊኒክ የተመሩ ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ብዛት	የድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የህክምና መዝገብ
ለሀጋዊ ድጋፍ ወደ ፖሊስ የተመሩ ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ብዛት	የድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የህክምና መዝገብ
ለማህበራዊ ድጋፍ ወደ ሲቪል ማህበራት ተቋማት የተመሩ ጥቃት የደረሰባቸው ሰዎች ብዛት	የድህረ - ስርአዓ-ጾታን መሰረት ያደረገ ጥቃት/ወሲባዊ ጥቃት የህክምና መዝገብ

የሞጁል 5 ማጠቃለያ

ይህ ሞጁል ስርአዳ-ፆታን መሰረት ላደረገ ጥቃት/ለወሰደ ጥቃት ተጎጂዎች የጤናው ስርአት የሚያከናውናቸውን ተግባራት ጥራት ለማስጠበቅ ወይም ለማሻሻል ክትትልና ምዘና ስላለው አስፈላጊነት አፅንኦት የሰጠ ነው። ከዚህ በተጨማሪ እነዚህ ተግባራት የታቀዱትን ኢላማዎች ወይም ግቦች ምን ያህል አሳክተዋል የሚለውን ለመረዳት ክትትልና ምዘና ከፍተኛ አስተዋፅኦ ያደርጋል።

የተሳታፊዎች ግለ ምዘና

- ❖ ምን ተማሩ?

- ❖ ምን አይነት እውቀቶችንና ክህሎቶችን ማሻሻል ቻሉ?

- ❖ መሻሻል ይቀረዋል የሚሉት እውቀትና ክህሎት ምንድነው?

ህጋዊ ሰነዶች

- I. United Nations General Assembly, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*, 18 December 1979, United Nations, Treaty Series, vol. 1249, p. 13 (<http://www.refworld.org/docid/3ae6b3970.html>).
- II. United Nations General Assembly, *Declaration on the Elimination of Violence Against Women*, 1993.
- III. The United Nations Fourth World Conference on Women (Beijing, China - September 1995), Platform for Action, (<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/health.htm>).
- IV. Constitution of the Federal Democratic Republic of Ethiopia (1995).
- V. The revised Criminal Code of the Federal Democratic Republic of Ethiopia (2005).
- VI. The revised Family Code of the Federal Democratic Republic of Ethiopia (2000).

ብሔራዊ የመንግስት ሰነዶች

1. Federal Ministry of Health of Ethiopia. *Standard Operating Procedure for the Response and Prevention of Sexual Violence in Ethiopia*, March 2016.
2. Federal Ministry of Health of Ethiopia. *National Guidelines for Comprehensive HIV Prevention, Care and Treatment*, 2014.
3. Federal Ministry of Health of Ethiopia. *Health Sector Gender Mainstreaming Manual*, September 2013.

ህትመቶችና መጣጥፎች

4. Butchart, A. Phinney, P. Check and A. Villaveces. *Preventing violence: a guide to implementing the recommendations of the World Report on Violence and Health*. Geneva: World Health Organization, 2004.
5. *Causes and Effects of Gender-Based Violence*. Minnesota Advocates for Human Rights, 2003 (http://www.stopvaw.org/sites/3f6d15f4-c12d-4515-8544-26b7a3a5a41e/uploads/causes_effects_5-19-2003.pdf).
6. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). *Injury Prevention & Control: Division of Violence Prevention – Sexual Violence: Prevention Strategies* (<http://www.cdc.gov/violenceprevention/sexualviolence/prevention.html>).
7. E. G. Krug et al. (Eds.). *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization, 2002 (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf).
8. *Gender-Based Violence, Health and the role of the Health Sector: at a glance*. The World Bank, June 2009 (<http://siteresources.worldbank.org/INTPHAAG/Resources/AAGGBVHealth.pdf>).
9. *Handbook: Child Rights and Child Care for Caregivers in Zimbabwe*. Unicef (http://www.unicef.org/zimbabwe/ZIM_resources_caregivermanual.pdf).
10. Health Policy Project. *Preventing Gender-based Violence: A Training Manual*. Washington, DC: Futures Group, Health Policy Project, 2014 (<http://www.healthpolicyproject.com/index.cfm?id=publications&qet=pubID&pubID=367>).
11. *Keeping Gender on the Agenda: Gender Based Violence, Poverty and Development*. An Issues Paper from the Irish Joint Consortium on Gender Based Violence, 2014 (<http://www.qbv.ie/wp-content/uploads/2014/11/Learning-Brief-4.pdf>).
12. Monda.eu. *Gender roles, norms and stereotypes* (<http://monda.eu/files/modules/gender/annex3.pdf>).
13. M.J. Breiding, K.C. Basile, S.G. Smith, M.C. Black and R.R. Mahendra. *Intimate Partner Violence Surveillance: Uniform Definitions and Recommended Data Elements, Version 2.0*. Atlanta (GA): National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention, 2015 (<https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/intimatepartnerviolence.pdf>).
14. M. Velzeboer. *Violence Against Women: The Health Sector Responds*. Washington, D.C.: PAHO, 2003 (https://www.path.org/publications/files/GVR_vaw_health_sector.pdf).
15. P. Goris, D. Burssens, B. Melis and N. Vettenburg. *Wenselijke Preventie: Stap voor Stap*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant, 2007.
16. Professor Savitri Goonesekere. *A Rights-based Approach to Realizing Gender Equality* (<http://www.un.org/womenwatch/daw/news/savitri.htm>).

17. *Protocol on the Multi-Sectoral Management of Sexual Abuse and Violence in Zimbabwe*. Led by the Judicial Service Commission, 2012 (http://www.unicef.org/zimbabwe/ZIM_resources_multisectoralprotocol.pdf).
18. S. van den Aamele et al. *The role of the healthcare sector in the prevention of sexual violence against sub-Saharan transmigrants in Morocco: a study of knowledge, attitudes and practices of healthcare workers*. BMC Health Services Research, 2013 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3608151/#B6>).
19. Sida. *Gender Tool Box – Preventing and Responding to Gender-Based Violence: Expressions and Strategies*. Sida, 2015 (<http://www.sida.se/contentassets/3a820dbd152f4fca98bacde8a8101e15/preventing-and-responding-to-gender-based-violence.pdf>).
20. UNFPA. *Clinical Management of Rape Survivors: Developing protocols for use with refugees and internally displaced persons (Revised edition)*. WHO/United Nations High Commissioner for Refugees, 2004 (<http://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/clinical-mqtrape-2005rev1.pdf>).
21. UNFPA and WAVE. *Strengthening Health System Responses to Gender-based Violence in Eastern Europe and Central Asia: A Resource Package*. UNFPA and WAVE, 2014 (<http://eeca.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/WAVE-UNFPA-Report-EN.pdf>).
22. *Virtual Knowledge Center to End Violence Against Women and Girls – Key theoretical models for building a comprehensive approach*. UN Women, 2012 (<http://www.endvawnow.org/en/articles/647-key-theoretical-models-for-building-a-comprehensive-approach.html>).
23. WHO. *Antiretroviral Therapy for HIV Infection in Infants and Children: Towards Universal Access: Recommendations for a Public Health Approach (Revised edition)*. WHO, 2010.
24. WHO, War Trauma Foundation and World Vision International. *Psychological first aid: Guide for field workers*. Geneva: World Health Organization, 2011 (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44615/1/9789241548205_eng.pdf).
25. WHO. *Preventing intimate partner and sexual violence against women: Taking action and generating evidence*. World Health Organization/London School of Hygiene and Tropical Medicine. Geneva, World Health Organization, 2010 (http://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/violence/9789241564007_eng.pdf).
26. WHO. *Health care for women subjected to intimate partner violence or sexual violence: A clinical handbook - Field testing version*. Geneva: World Health Organization, November 2014 (<http://www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/vaw-clinical-handbook/en/>).
27. WHO. *Guidelines for medico-legal care for victims of sexual violence*. Geneva: World Health Organization, 2003 (<http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42788/1/924154628X.pdf>).
28. WHO. *Violence Prevention Alliance – The ecological framework*. (<http://www.who.int/violenceprevention/approach/ecology/en/>).
29. WHO. *Integrating Poverty and Gender into Health Programmes: A Sourcebook for Health Professionals – Module on Gender-Based Violence*. Geneva: World Health Organization, 2005 (http://www.wpro.who.int/publications/docs/gender_based_violence.pdf).
30. WHO. *Integrating Poverty and Gender into Health Programmes: A Sourcebook for Health Professionals – Module on Gender-Based Violence*. Geneva: World Health Organization, 2005 (http://www.wpro.who.int/publications/docs/gender_based_violence.pdf).
31. WHO. *Violence Prevention Alliance – The ecological framework*. World Health Organization, 2016 (<http://www.who.int/violenceprevention/approach/ecology/en/>).
32. WHO. *Guideline on when to start antiretroviral therapy and on pre-exposure prophylaxis for HIV*. Geneva: World Health Organization, 2015 (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/186275/1/9789241509565_eng.pdf?ua=1).
33. WHO. *WHO Quality Rights Tool Kit: Assessing and improving quality and human rights in mental health and social care facilities*. Geneva: World Health Organization, 2012 (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/70927/3/9789241548410_eng.pdf?ua=1).
34. WHO. *WHO Quality Rights Tool Kit: Assessing and improving quality and human rights in mental health and social care facilities. Interview Tool*. Geneva: World Health Organization, 2012 (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/70927/3/9789241548410_eng.pdf?ua=1).
35. Pan American Health Organization. *Women, Health and Development Program, Fact Sheet: Social Responses to Gender-Based Violence* (<http://www.paho.org/English/HDP/HDW/socialresponsesqbv.pdf>).